לאבידרנא ביום אידם אמר [א]ידענא ביה [ב]דלא פלח לעבודת כוכבים א"ל רב יוסף והתניא [ג]איזהו גר תושב כל שקיבל עליו בפני ג' חברים שלא לעבוד עבודת כוכבים כי תניא ההיא להחיותו והאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן [ד]גר תושב שעברו עליו י"ב חדש ולא מל הרי הוא כמין שבעובדי כוכבים התם כגון שקיבל עליו למול ולא מל רבא אמטי ליה קורבנא לבר שישך ביום אידם אמר ידענא ביה דלא פלח לעבודת כוכבים אזל אשכחיה דיתיב עד צואריה בוורדא וקיימן זונות ערומות קמיה א"ל אית לכו כה"ג לעלמא דאתי א"ל דידן עדיפא טפי מהאי א"ל [ה]טפי מהאי מי הוה א"ל אתון איכא עלייכו אימתא דמלכותא אנן לא תיהוי עלן אימתא דמלכותא א"ל אנא מיהא מאי אימתא דמלכותא איכא עלי עד דיתבי אתא ההוא פריסתקא דמלכא א"ל קום דקבעי לך מלכא כי נפיק ואזיל א"ל עינא דבעי למיחזי לכו בישותא תיפקע א"ל רבא אמן פקע עיניה דבר שישך אמר רב פפי איבעי ליה למימרא ליה מהאי קרא [1]בנות מלכים ביקרותיך נצבה שגל לימינך בכתם אופיר אמר ר"נ בר יצחק איבעי ליה למימרא ליה [ו]מהכא [2]עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו: שכרו לעשות עמו מלאכה אחרת: ואע"ג דלא א"ל לעיתותי ערב ורמינהי [ז]השוכר את הפועל ולעיתותי ערב אמר לו העבר חבית של יין נסך ממקום למקום שכרו מותר טעמא דא"ל לעיתותי ערב אין כולי יומא לא אמר אביי כי תנן נמי מתניתין דאמר לעיתותי ערב תנן רבא אמר ל"ק הא דאמר ליה העבר לי מאה חביות במאה פרוטות הא דא"ל העבר לי חבית חבית בפרוטה והתניא [ח]השוכר את הפועל ואמר לו העבר לי מאה חביות במאה פרוטות ונמצאת חבית של יין נסך ביניהן שכרו אסור חבית חבית בפרוטה ונמצאת חבית של יין נסך ביניהן שכרו מותר: השוכר את החמור להביא עליה יין נסך שכרו אסור: הא תו ל"ל היינו רישא סיפא איצטריכא ליה שכרה לישב עליה אע"פ שהניח עובד כוכבים לגינו עליה שכרו מותר למימרא דלגין לאו (א) דינא הוא לאותוביה ורמינהי [ט]השוכר את החמור שוכר מניח עליה כסותו ולגינתו ומזונותיו של אותו הדרך מכאן ואילך חמר מעכב עליו חמר מניח עליה שעורים ותבן ומזונותיו של אותו היום מכאן ואילך שוכר מעכב עליו אמר אביי נהי דלגין דינא הוא לאותובי מיהא אי לא מותיב ליה מי אמרינן ליה נכי ליה אגרא דלגינתו ה"ד אי דשכיח למזבן חמר נמי לעכב ואי דלא שכיח למזבן שוכר נמי לא לעכב אמר רב פפא [י]לא צריכא דשכיח למיטרח ולמזבן מאונא לאונא חמר דרכיה למיטרח ולמזבן שוכר לאו דרכיה למיטרח ולמזבן אבוה דרב אחא בריה דרב איקא

הוה

לאבידרנא. שם העובד כוכבים: בוורדא. במרחץ של וורדים: עינא דבעיא למחזי לכו בישותא. עין המתאוה לראות רעתכם תעקר שהרי הקב"ה ממלא כל תאוותכם שאף שיחתכם מתברכת: ביקרותיך. לכבוד לך. לישראל קא מבשר נביא: עין לא ראתה. זולתי עין של הקב"ה את אשר יעשה למחכה לו לא נראה כבוד וגדולה דוגמתה: ואע"ג. דהעברת חבית לאו לעיתותי ערב לאחר שנשלם כל זמן שכר פעולתו אלא קודם גמר זמן שכירותו אמר לו העבר חבית של יין נסך קתני מתניתין שכרו מותר בתמיה: ולעיתותי ערב. דכבר נתחייב לו כל שכרו קודם העברת חבית: רבא אמר. לעולם דלא אמר ליה לעיתותי ערב: ולא קשיא. מתני' דקתני מותר כגון העבר לי חבית בפרוטה ונמצאת חבית של יין נסך ביניהן שדי פרוטה לנהרא א"נ לא שקיל מיד עובד כוכבים ואינך משתרו דהא לא שייך שכר ההוא חבית בהדי אינך דכל חדא קנין אגרא באפי נפשה: וברייתא דכי לא אמר ליה לעיתותי ערב הוי כל שכרו אסור כגון דאמר ליה העבר ק' חביות בק' פרוטות דכל כמה דלא אעבריניהו לכולהו לא יהיב ליה מידי הלכך כולי אגרא שייך ביה: והשתא. בניחותא: סיפא איצטריך ליה. לאשמועינן דאגרא לאו אלגין מקבל ליה ושרי: לגינו. של יין נסך לאו דרכיה לאותוביה הלכך אגרא לאו עליה קא מתייהב: של אותו הדרך. אפילו הוא מהלך ג' ימים: מי אמרינן ליה. לחמר נכי ליה פחת לו שכר הלגין וכיון דכי לא מותיב לא מנכי כי מותיב נמי אגרא לאו עליה מתחייב ושרי: ה"ד. דשוכר מניח עליה מזונות כל הדרך וחמר אינו מניח אלא מזונות יום אחד: אי דשכיח למזבן. בדרך הליכתן מוצאין מזונות ליקח כל שעה: מאונא לאונא. ממסע למסע מהלך יום אחד כמו נטל ועבר תלתא אונין דסנחריב:

הוה

ביקרותיך. פי' בקונטרס לכבוד לך לשון יקר אבל בתהלים פירש ביקרותיך לשון ביקור וכן [ט](וזה המזבח) יהיה לי לבקר ואע"פ שהיו"ד יתירה מגויה היא במסורת עם יו"ד של מי נתן למשיסה כלומר מבקרות לך ועומדות לשרתך:

טעמא דא"ל לעיתותי ערב כו'. הא דלא משני מתני' כרשב"ג דאמר [י]ימכר כולו (ב) חוץ מדמי יין נסך וכאן נמי שכרו מותר חוץ מדמי חבית דניחא ליה לאוקמי כרבנן אי נמי שכרו מותר משמע כל שכרו אי נמי בהא אפילו רבן שמעון בן גמליאל מודי דהתם אין דרך ליקח יין מן העובד כוכבים והכא דרך בני אדם ליקח שכר מן העובד כוכבים ויש לאסור כל השכר וחילוק זה יש בירושלמי ולעיל ס"פ כל הצלמים (דף מט:)[כ] גבי ארג בו את הבגד ולפי התירוץ דניחא לאוקמא כרבנן ניחא דלא תיקשי נוקמה כר"א דאית ליה לעיל יש פדיון לעבודת כוכבים ויוליך הנאה לים המלח אף בלא זה וזה גורם וקיימא לן כוותיה ולתירוץ האחר נמי יש לומר שכרו מותר משמע בלא פדיון: הא דאמר ליה העבר לי ק' חביות בק' פרוטות. וההא אסרה ברייתא כי לא אמר לו לעיתותי ערב דכל כמה דלא אעבריניהו לכולהו לא יהיב ליה מידי הלכך כוליה אגרא שייך ביה כן לשון הקונט' משמע הא א"ל לעיתותי ערב מותר ואע"ג שהיא מאותם חביות שהתנה עמו וקשה דמ"מ שכר האיסור מעורב בכל ההיתר לכן נראה לפרש ולעיתותי ערב אחר שהשלים קבלנותו אמר לו כן ואשמעי' שאע"פ שלא עשה עמו תנאי חדש אלא על פי תנאי הראשון הוא מעביר בפרוטה לפי חשבון מאה במאה פרוטות וס"ד שהכל שכר אחד הוא ונמצא בשכרו מעורב שכר יין נסך קא משמע לן דשרי והוה ליה כמעביר ביום של אחריו מאחר שכבר השלים קבלנותו: ה"ג [ל]ר"ת שוכר מניח עליה כסתו מלשון כסת ולא גרס כסותו דדבר פשוט הוא וכי ילך ערום ואם תפרש כסותו שניה שיש לו אם רגיל ללובשה פשיטא שמותר ואם בא להתיר אע"פ שאינו רגיל היה לו לפרש אלא כסתו גרס והוא כסת קטנה שיושב עליה או נותן תחת ראשו למראשותיו וכר הוא הגדול ששוכב עליו והעולם טועים שאומרים לקטן כר ולגדול כסת וראיה ממסכת תמיד (פ"א מ"א) איש כסתו בארץ וכן תנא בכלים (פ' כ"ח מ"ה) כר שעשאו סדין וכסת שעשאו מטפחות וגם במקרא (יחזקאל יג) למתפרות כסתות על כל אצילי ידים וכר הוא לשכוב עליו כדמשמע פ' השולח (גיטין דף מז. ושם) רשב"ל היה שוכב על מעים ואומר בתי כרסי כרי וכן פ"ב דעירובין (דף ק:) ונעשית כר לבעלה והא דכתיב (בראשית לא) ותשימם בכר הגמל אותו כר עבי' של ענוט כדמתרגמינן בעביטא דגמלא ותור כרפס (אסתר א) אותו כר היה גדול כמטות המוצעות לכבוד הבית: מאונא לאונא. פי' ממסע למסע ממהלך יום למהלך יום כמו נטל ועבר תלתא אונין דסנחריב והא דאמרי' [בסנהדרין] (דף צד:) עשר מסעות נסע אותו רשע באותו היום בתרגום אינו חושב כי אם ערים גדולות והא דכתיב גבע מלון לנו דמשמע שלנו שם לילה אחת שמא מקצת אלו הלכו תחילה ולנו מקצת במקומות הללו והוא ושאר החיל הבאים אחריהם עמו עברו עד ירושלים והלכו הכל ביום אחד לפי שהיה ממהר להיות שם באותו היום:

כי

עין משפט נר מצוה

מג א מיי' פ"ט מהל' עבודת כוכבים הלכ' ג סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סי' קמה סעיף ה [וכרב אלפס רפ"א דמכילתין דף שנ:]:
ב [מיי' פ"ח מהל' מלכים הלכה י]:
מד ג מיי' פי"ג מהל' מלכות אסורות הלכה יח [יט] סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סי' קנג סעיף ג:
מה ד ה מיי' פי"ד מהל' שכירות הלכה ח סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שח סעי' ג:

מסורת הש"ס

א) [ע' תוס' לעיל ט: ד"ה לאפוקי], ב) [לעיל סד:], ג) [גי' ע"י ותלמי עפי מהלמ' א"ל], ד) כ"מ מהכא ולאוס מנאוס ילמן א"ר פפא איבעי ליה למימרא מהכא עין כו', ה) [תוספ' פ"ח ה"ד], ו) כ"מ עט: ע"ש, ז) [תרגום על עוד היום בנוב ישעיה י], ח) [נ"ל ותוכח האחשת במלכים ב יח], ט) [לקמן עד.], י) וסם ד"ה ארג, כ) [בכ"מ עט: כתוב הכי בשם ר"ת], ל) הוא תרגום בישעיה סי' י על פסוק עוד היום בנוב.

◆

תורה אור השלם

1. בְּנוֹת מְלָכִים בִּיקְּרוֹתֶיךָ נִצְּבָה שֵׁגַל לִימִינְךָ בְּכֶתֶם אוֹפִיר: תהלים מה י
2. וּמֵעוֹלָם לֹא שָׁמְעוּ לֹא הֶאֱזִינוּ עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתְךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֵּה לוֹ: ישעיהו סד ג

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' למימרא דלגין לאו דרכיה הוא לאותוביה: (ב) תוס' ד"ה טעמא וכו' כולו לעובד כוכבים חוץ מדמי יין נסך שבו וכאן:

◆

מוסף רש"י

חמר נמי לעכב. השוכר שלא יניח עליה אלא מזונות של יום אחד (ב"מ עט.). מאונא לאונא. ממלון דלילה למלון דלילה (שם). למיטרח. לחזור ולשאול בעיר מי מוכר מזונות (שם).